

Procés participatiu per a elaborar el Pla intersectorial de conservació dels pol·linitzadors silvestres de Catalunya.

Informe de retorn

Març 2024

participa.gencat.cat

Unitat impulsora del procés participatiu

Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural (DACC)
Direcció General de Polítiques Ambientals i Medi Natural

Unitat que acompanya el procés participatiu

DACC – Subdirecció General d'Informació i Foment de la Sostenibilitat

Empresa dinamitzadora i que redacta l'informe

Minuartia
Roser Campeny, Oriol Calvet, Joana Colomer

Contingut

1. Introducció i metodologia	4
1.1. Antecedents i context	4
1.2. Objectius del procés participatiu	5
1.3. Àmbits prioritaris a debat.....	5
1.4. Fases i instruments del procés participatiu.....	6
2. Proposta de Pla intersectorial	7
2.1. Continguts principals de la proposta del PIPOL	7
3. Retorn de les propostes rebudes durant el procés participatiu obert a la ciutadania	9
3.1 Respostes sobre aportació de propostes per al PIPOL	9
3.2. Respostes sobre prioritització de l'esborrany de mesures elaborat per la CIT	10
5. Conclusions	14

1. Introducció i metodologia

El desembre de 2016, la Plataforma Intergovernamental sobre Diversitat Biològica i Serveis Ecosistèmics de les Nacions Unides (IPBES) va publicar una avaluació temàtica sobre pol·linitzadors, pol·linització i producció d'aliments, que posava de relleu la importància de la zoopol·linització com a servei ecosistèmic clau regulador de la natura i del qual depenen el rendiment i la qualitat de gran part dels conreus i altres múltiples beneficis per a les persones.

En les avaluacions realitzades a escala regional i nacional a tot el món s'han evidenciat els elevats nivells d'amenaça als quals es troben sotmesos els insectes pol·linitzadors silvestres, en particular les abelles i les papallones, i s'han confirmat marcats descensos poblacionals dels pol·linitzadors silvestres.

Com a conseqüència de l'informe de l'IPBES, la Conferència de les Parts (COP) del Conveni sobre Diversitat Biològica va adoptar la Decisió XIII/15 de foment d'accions per a la millora en la conservació dels pol·linitzadors.

Frenar la pèrdua dels pol·linitzadors és un dels compromisos fonamentals que planteja la nova Estratègia de la UE sobre biodiversitat, que reconeix el paper dels pol·linitzadors com a indicadors clau de la salut dels agroecosistemes i destaca la funció vital per a la producció agrícola i la seguretat alimentària, i incideix en la necessitat de revertir l'alarmant situació. La Comissió Europea va aprovar l'any 2018 la Comunicació *Iniciativa de la UE sobre els pol·linitzadors*, revisada el 2023 en la Comunicació *Un nou pacte per als pol·linitzadors*.

Així mateix, i en el marc estatal, el 21 de setembre del 2020 la Conferència Sectorial de Medio Ambiente va aprovar la *Estrategia Nacional para la conservación de los polinizadores*.

En el context català, aquesta necessitat s'ha traslladat a l'Estratègia del patrimoni natural i la biodiversitat de Catalunya 2030, aprovada pel Govern de la Generalitat el juliol de 2018, que preveu l'elaboració d'un **pla intersectorial de conservació dels pol·linitzadors silvestres**. **La redacció d'aquest document té caràcter prioritari al Pla d'acció de l'Estratègia per al període 2023-2026.**

1.1. Antecedents i context

L'any 2023 s'engeguen els treballs d'elaboració del **Pla intersectorial de conservació dels pol·linitzadors silvestres de Catalunya (PIPOL)**. El Pla es constitueix com a instrument per dirigir, coordinar i divulgar l'acció transversal de conservació dels pol·linitzadors silvestres a Catalunya duta a terme pel Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural, però també per altres agents públics i privats.

Prèviament, l'any 2022 es publica ***Els pol·linitzadors silvestres a Catalunya. Informe sobre estatus, amenaces i àmbits prioritaris d'actuació per a la seva conservació*** (Bosch et al. 2022), document que constitueix una fita clau per avançar cap a l'assoliment de la redacció del PIPOL. En establir àmbits prioritaris d'actuació, l'informe posa les bases i orienta els àmbits als que el pla intersectorial ha de fer atenció prioritària i, de fet, estructura la proposta del Pla.

Des de bon començament, i com es preveia en la metodologia proposada per elaborar el PIPOL, els treballs es desenvolupen en un procés de co-creació amb la intervenció de la Comissió Intersectorial de Treball (CIT), comissió de caràcter tècnic creada ad hoc per treballar en la redacció de les propostes del Pla, constituent, de fet, un espai de participació tècnica de primer ordre. Hi participen administracions públiques d'àmbit local, gestors dels paisatges agraris i forestals, empreses vinculades a la producció de fitosanitaris, centres de recerca i universitats, entitats conservacionistes i el sector apícola. Des de l'inici es preveu que els treballs de la CIT es desenvoluparan en paral·lel a un procés de participació obert a tota la ciutadania.

1.2. Objectius del procés participatiu

- ➔ Facilitar informació clara, comprensible i amb transparència a la ciutadania sobre la importància dels pol·linitzadors silvestres, la pol·linització i les finalitats del PIPOL.
- ➔ Involucrar als agents amb més rellevància per a la conservació dels pol·linitzadors silvestres en la co-creació del Pla i la definició dels objectius i les mesures.
- ➔ Involucrar a tota a la ciutadania en el desenvolupament del Pla i en la conservació dels pol·linitzadors silvestres.

El primer i tercer d'aquests objectius s'adrecen sobretot a la participació oberta a la ciutadania.

El segon objectiu es focalitza en els treballs de la CIT.

1.3. Àmbits prioritaris a debat

L'informe *Els pol·linitzadors silvestres a Catalunya. Informe sobre estatus, amenaces i àmbits prioritaris d'actuació per a la seva conservació* proposa sis **àmbits prioritaris** d'actuació per revertir el declivi dels pol·linitzadors silvestres, que són els que s'adopten per estructurar el PIPOL i la participació:

1. Millora del coneixement
2. Espais naturals protegits i hàbitats naturals
3. Medi productiu agrari
4. Medi urbà i periurbà i infraestructures
5. Productes fitosanitaris
6. Implicació de la societat

1.4. Fases i instruments del procés participatiu

El procés participatiu es va dividir en tres fases, cadascuna amb uns objectius específics. Per a cada fase es van dissenyar i desenvolupar diversos instruments informatius i participatius, tal com es mostra a la taula següent.

Fase	Objectiu	Instruments informatius/participatius
FASE 1 CO-CREACIO Període: 02-06-2023 a 31-01-2024	Definir i redactar les propostes del PIPOL	Comissió Intersectorial de Treball (CIT), dins la qual es creen grups de treball (GT) per tractar cadascun dels sis àmbits prioritaris definits.
FASE 2 CONSULTA PÚBLICA Període: 12-09-2023 a 15-12-2023	Recollir propostes de mesures i opinions sobre les propostes prioritàries per al PIPOL aportades per la ciutadania en general	Sessions informatives en línia sobre els pol·linitzadors silvestres (2): <ul style="list-style-type: none"> • En línia, 19.09.2023 • En línia, 26.09.2023 Espai al portal participa per rebre propostes a partir dels àmbits prioritaris definits i objectius estratègics redactats per la CIT Portal Participa amb informació del procés: accés a la pàgina web
FASE 3 RETORN Període: 01-02-2024 a 28-06-2024	Fer arribar els resultats del procés participatiu als participants i agents, i explicar com s'han considerat les aportacions rebudes (retorn)	Informe de retorn del procés participatiu Memòria del procés participatiu

2. Proposta de Pla intersectorial

Les mesures proposades en el PIPOL sorgeixen fonamentalment dels treballs de la CIT, basats en els sis àmbits prioritaris descrits i acordats per la pròpia CIT, i amb inputs procedents de la participació ciutadana oberta que es realitza mitjançant el portal Participa.cat.

2.1. Continguts principals de la proposta del PIPOL

La proposta del PIPOL es conforma en els següents blocs i apartats:

- Diagnosi sobre l'estat dels pol·linitzadors silvestres a Catalunya. El contingut deriva de l'informe Els pol·linitzadors silvestres a Catalunya.
- Part propositiva del Pla intersectorial de conservació dels pol·linitzadors silvestres de Catalunya (PIPOL).

Únicament la part propositiva ha esta tractada en el procés de participació.

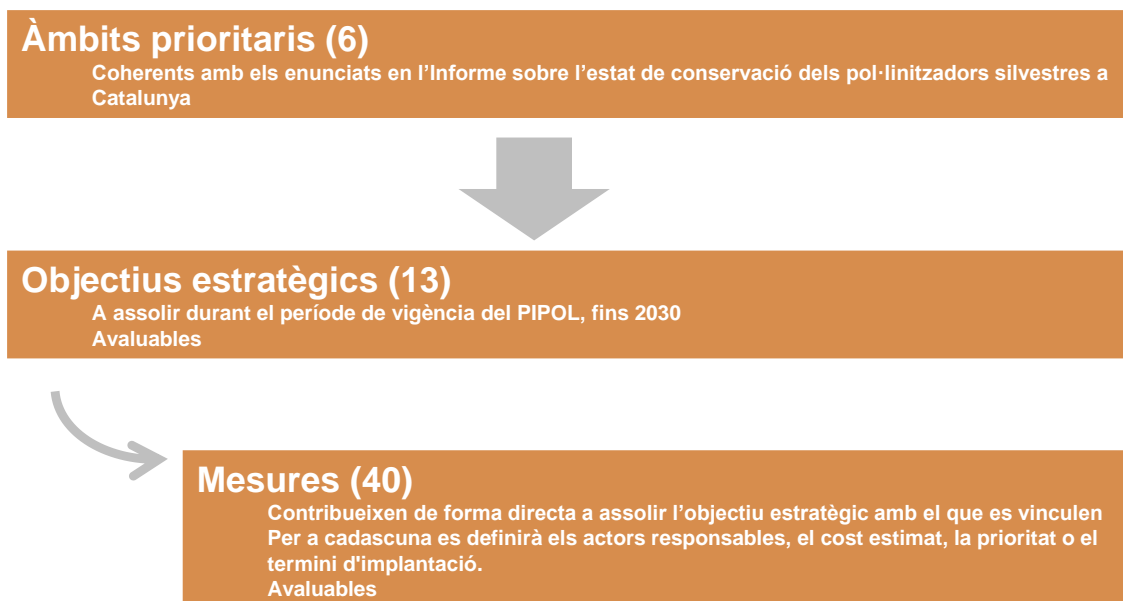
El Pla s'estructura en:

- ➔ **Àmbits prioritaris:** es desprenen de l'Informe sobre l'estat de conservació dels pol·linitzadors silvestres a Catalunya.
- ➔ **Objectius estratègics:** a assolir a l'horitzó de l'any 2030, pertanyen a un àmbit prioritari determinat. Aquests objectius s'han definit en el procés de co-creació que ha dut a terme la Comissió Intersectorial de treball (CIT)
- ➔ **Mesures:** accions concretes i executives incloses dins de cada objectiu estratègic, que el Pla haurà d'implantar fins el 2030 i que contribueixen de forma directa a assolir l'objectiu estratègic amb el que es vinculen.

El Pla estableix els àmbits prioritaris, objectius estratègics i mesures que es mostren a la

Figura 1. En el moment de fer la consulta, la llista d'objectius i mesures que es va treballar a través del portal Participa no era encara definitiu. La llista d'objectius i mesures que es va prioritzar a través del portal Participa era un esborrany previ i es pot veure a l'apartat 3.2. En versió elaborada el març de 2024, el nombre d'objectius estratègics és d'11 i s'està treballant amb un nombre de mesures a l'entorn de 32.

Figura 1 Síntesi de l'estructura del Pipol

3. Retorn de les propostes rebudes durant el procés participatiu obert a la ciutadania

El procés participatiu obert a la ciutadania ha tingut lloc totalment mitjançant el portal Participa.cat durant la Fase 2. Ha constatat de:

- Dos seminaris web, informatius, amb presentacions seguides d'un espai per a fer preguntes i resoldre dubtes.
- Una consulta sobre aportació de propostes per al PIPOL.
- Una consulta sobre prioritització de l'esborrany de mesures elaborat per la CIT.

3.1 Respostes sobre aportació de propostes per al PIPOL

En aquesta consulta es demanava la contribució de la ciutadania amb propostes de mesures per incloure al Pla. Es tractava d'una consulta oberta, si bé les mesures proposades s'havien de classificar en un dels objectius estratègics (OE) preliminars enunciats per la CIT. Es donava també la possibilitat de fer aportacions en altres temàtiques d'interès, a banda dels objectius estratègics enunciats.

Durant el procés participatiu es va rebre una aportació amb una adhesió, relativa a:

Objectiu estratègic 7 Promoure hàbitats favorables per als pol·linitzadors en el medi urbà i periurbà

- **Jardins de papallones (i altres pol·linitzadors) en ambients urbans i periurbans**
Crear una xarxa de jardins tan privats (particulars, empreses,...) com públics (parcs urbans, escoles, horts comunitaris...) on dur-hi a terme un seguiment de papallones (i altres pol·linitzadors).

L'aportació queda recollida a cavall de dos dels actuals objectius estratègics:

Objectiu estratègic 2. Implicar la societat en el coneixement i la conservació dels pol·linitzadors silvestres

Mesura 2A: Impuls de projectes en què la ciutadania realitzi accions per afavorir la conservació i el coneixement dels pol·linitzadors silvestres

- La mesura inclou aspectes com promoure la implicació de la ciutadania en el seguiment de pol·linitzadors silvestres a través de la ciència ciutadana.

Objectiu estratègic 10. Promoure hàbitats favorables per als pol·linitzadors en el medi urbà i periurbà

Mesura 10D: Creació de microreserves urbanes de pol·linitzadors

La mesura té com a finalitat impulsar la creació d'espais específics amb la denominació de "Microreserves urbanes de pol·linitzadors" per afavorir les poblacions d'aquests insectes en entorns urbans i periurbans. Més enllà de crear hàbitats favorables per als pol·linitzadors

silvestres, aquesta figura contribuirà a la difusió d'aquesta biodiversitat i de la seva importància i aproparà a les persones aquest grup tan desconegut.

Aquests espais podran ser desenvolupats per iniciativa d'administracions locals i altres organismes del sector públic, però també per ens privats, i comptarà amb l'assessorament i suport de la Generalitat i un reconeixement de la seva contribució als objectius del PIPOL en forma de distintiu.

Aquesta mesura preveu integrar iniciatives alineades que ja s'estan desenvolupant en alguns indrets per iniciativa privada com són els jardins de papallones o jardins de pol·linitzadors.

3.2. Respostes sobre prioritització de l'esborrany de mesures elaborat per la CIT

La consulta consistia en prioritzar les mesures per protegir i conservar els pol·linitzadors silvestres en el marc de la redacció del PIPOL. Es demanava la contribució de la ciutadania mitjançant la prioritització de l'esborrany de les mesures que havia elaborat la CIT. Aquestes mesures s'havien de classificar segons si es consideraven prioritàries o no prioritàries amb l'ajut d'un formulari. Es demanava que es consideressin prioritàries com a màxim 12 mesures, per diferenciar adequadament què considerava important cada persona.

En total va haver-hi 8 participants que van respondre el formulari. Únicament dues persones van respectar la instrucció de prioritzar com a màxim 12 mesures i una persona en va prioritzar fins a 30.

A continuació es mostren els resultats obtinguts, indicant el percentatge de participants que consideren la respectiva mesura com a prioritària. Aquelles mesures que superen el 50%, i per tant són considerades prioritàries per més de la meitat dels participants, estan ressaltades en color ocre.

		Participants que consideren la mesura com a prioritària (%)
Àmbit prioritari 1: Millora del coneixement		
OE 1: Millorar el coneixement de la diversitat, la biologia, l'estat de conservació i les causes del declivi dels pol·linitzadors silvestres	Identificació dels pol·linitzadors presents a Catalunya i elaboració de catàlegs d'espècies dels principals grups	62,50
	Desenvolupament d'un programa de seguiment dels pol·linitzadors silvestres per determinar l'estat i les tendències de les seves poblacions	87,50
	Promoció d'un programa de finançament per la millora del coneixement dels pol·linitzadors silvestres	50,00
	Constitució d'un espai de referència en recerca, formació i conservació de pol·linitzadors silvestres	50,00
Àmbit prioritari 2: Espais naturals protegits i hàbitats naturals		
OE 2: Identificar i protegir espais d'especial interès	Elaboració d'una cartografia d'espais de gran rellevància per a la conservació dels pol·linitzadors silvestres, incloent zones de connectivitat	62,50

per a la conservació dels pol·linitzadors silvestres	Creació d'una xarxa de microreserves naturals amb l'objectiu principal de conservar els pol·linitzadors silvestres	75,00
	Identificació d'oportunitats de conservació dels pol·linitzadors en espais no protegits	75,00
OE 3: Incloure la conservació dels pol·linitzadors silvestres en la planificació i gestió dels espais naturals protegits	Adaptació dels instruments de gestió dels espais naturals protegits a les necessitats de conservació dels pol·linitzadors silvestres	75,00
	Foment d'ajudes per a la millora d'hàbitats favorables per als pol·linitzadors silvestres en espais naturals protegits	62,50
Àmbit prioritari 3: Medi productiu agrari		
OE 4: Promoure bones pràctiques en el medi agrícola favorables per als pol·linitzadors silvestres	Actualització dels programes de formació i assessorament agrari amb un mòdul específic sobre pol·linitzadors silvestres	62,50
	Creació d'un fòrum d'intercanvi de coneixement i diàleg multisectorial per a afavorir els pol·linitzadors silvestres en el medi agrari	37,50
	Elaboració de materials divulgatius i guies tècniques sobre pol·linitzadors silvestres en el medi agrari i les mesures per afavorir-los	62,50
	Impuls de línies de foment per a l'aplicació de bones pràctiques agrícoles en favor dels pol·linitzadors silvestres	75,00
	Promoció de l'adhesió de les explotacions als programes existents de producció agrícola més respectuosa amb els pol·linitzadors silvestres	37,50
	Promoció d'un programa de recerca per millorar el coneixement del servei de pol·linització i avaluar l'efectivitat de les bones pràctiques	12,50
OE 5: Crear hàbitats favorables per als pol·linitzadors en el medi agrari	Identificació d'espais favorables per als pol·linitzadors silvestres i protecció dels marges, talussos i altres espais marginals dels paisatges agrícoles	50,00
	Impuls d'instruments per a la creació i restauració d'hàbitats favorables per als pol·linitzadors en els espais agraris	87,50
OE 6: Assegurar la compatibilitat de l'activitat apícola i la gestió dels pol·linitzadors domèstics amb la conservació dels pol·linitzadors silvestres	Establiment de capacitats de càrrega en diferents ambients i hàbitats que permetin compatibilitzar l'activitat apícola amb la conservació dels pol·linitzadors silvestres	75,00
	Adequació dels ajuts agro-ambientals sobre apicultura per afavorir els pol·linitzadors silvestres i compatibilitzar l'activitat amb la seva conservació	25,00
	Millora del control d'importació, moviment i maneig de pol·linitzadors gestionats	50,00
Àmbit prioritari 4: Medi urbà, periurbà i infraestructures		
OE 7: Promoure hàbitats favorables per als pol·linitzadors en el medi urbà i periurbà	Desenvolupament dels plans d'infraestructura verda municipal urbana i periurbana amb criteris de naturalització per afavorir els pol·linitzadors silvestres	37,50
	Elaboració de llista de criteris tècnics per a integrar la conservació dels pol·linitzadors en el planejament urbanístic municipal, general i derivat	37,50
	Publicació de guies tècniques per al foment dels pol·linitzadors silvestres en entorns urbans i periurbans	37,50

	Foment d'una línia d'ajuts per a la creació de microreserves urbanes de pol·linitzadors	12,50
	Programació de formacions sobre conservació de pol·linitzadors silvestres per a persones responsables d'ajuntaments, escoles d'arquitectura, paisatgisme i jardineria	62,50
	Estudi de l'adaptació de la planta autòctona en zones urbanes i periurbanes i sobre les barreges de llavors més efectives per a crear hàbitats favorables per a pol·linitzadors	37,50
	Creació de distintiu per a reconèixer els espais que afavoreixen la biodiversitat i els pol·linitzadors silvestres	0,00
	Creació d'una línia d'ajuts per als vivers per incorporar la producció de planta autòctona favorable als pol·linitzadors	12,50
OE 8: Adoptar mesures per afavorir les poblacions de pol·linitzadors en els entorns associats a infraestructures	Elaboració de directrius per als plecs de prescripcions tècniques per afavorir els pol·linitzadors silvestres en l'obra pública d'infraestructures i altres instal·lacions	62,50
	Creació d'una xarxa de connectors per a pol·linitzadors recolzada en les grans infraestructures viàries i ferroviàries	37,50
Àmbit prioritari 5: Productes fitosanitaris		
OE 9: Avaluar el grau d'exposició dels pol·linitzadors silvestres als productes fitosanitaris	Establiment d'una xarxa de monitoratge dels nivells d'exposició dels pol·linitzadors silvestres a productes fitosanitaris en el medi agrari	87,50
OE 10: Millorar l'ús dels fitosanitaris i aplicar alternatives per reduir el risc per als pol·linitzadors en l'àmbit agrícola	Programació de formacions per agricultors i agricultores per optimitzar els tractaments fitosanitaris i reduir els riscos sobre els pol·linitzadors silvestres	50,00
	Millora dels mètodes de monitoratge de plagues i malalties als conreus i actualització dels llistats de tractament	25,00
	Incentivació de l'ús de les mesures agro-ambientals i els programes alternatius de control de plagues i malalties que redueixen l'aplicació de fitosanitaris i que tenen un impacte positiu en els pol·linitzadors silvestres i la pol·linització	75,00
OE 11: Reduir l'ús dels fitosanitaris i aplicar alternatives per minimitzar el risc per als pol·linitzadors en entorns urbans, periurbans i infraestructures	Posada en marxa d'una campanya per a la reducció de l'ús de fitosanitaris en els espais verds urbans, periurbans i infraestructures	87,50
Àmbit prioritari 6: Implicació de la societat		
OE 12: Divulgar i educar sobre la importància dels pol·linitzadors silvestres i la seva problemàtica	Elaboració d'un pla de comunicació del PIPOL	25,00
	Desenvolupament d'una campanya de divulgació i sensibilització sobre els pol·linitzadors silvestres	50,00
	Promoció de la implicació en l'àmbit de l'educació formal i no formal	25,00
OE 13: Implicar la societat en el coneixement i la conservació dels pol·linitzadors silvestres	Promoció de la implicació de la ciutadania en el coneixement i seguiment dels pol·linitzadors a través de la ciència ciutadana	37,50
	Generació de projectes demostratius	12,50

La proporció de les mesures de cada àmbit que han estat considerades com a prioritàries per més del 50% de participants es presenten a la Figura 2.

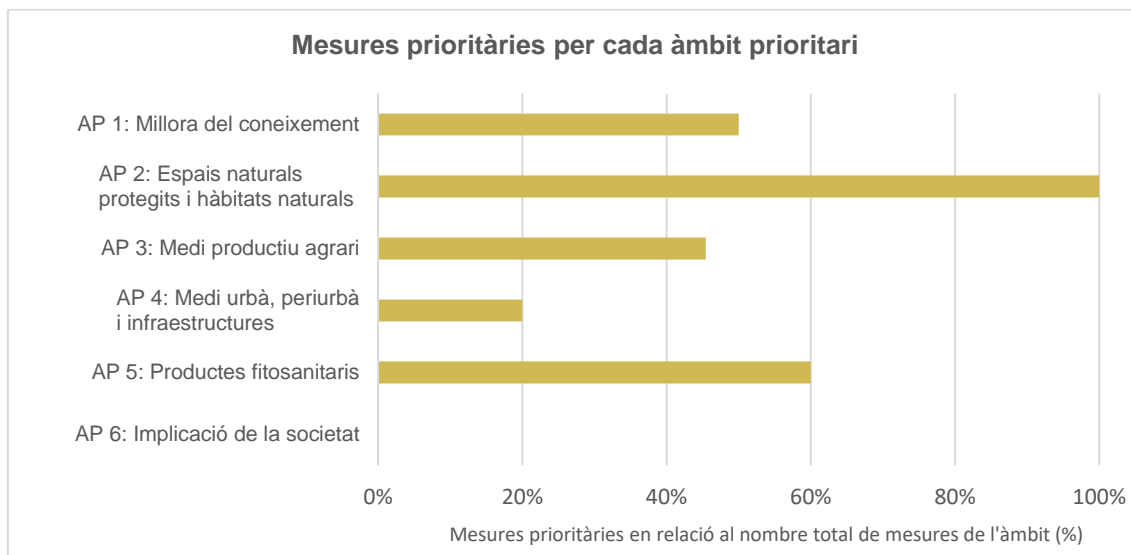

Figura 2 Mesures prioritàries per cada àmbit prioritari. Es consideren com a mesures prioritàries aquelles que han estat seleccionades com a prioritàries per més del 50% de participants.

La integració d'aquestes priorititzacions al PIPOL, juntament amb la que resulta de l'aplicació de criteris tècnics, està en curs de valoració per part de la CIT, el Servei de Planificació de l'Entorn Natural (SPEN) i la Secretaria tècnica per a l'elaboració del PIPOL.

Cal tenir en compte que la consulta sobre prioritització en el portal Participa es va realitzar sobre un esborrany de 40 mesures que no era definitiu. La llista final i la prioritització es realitza sobre un nombre total definitiu inferior. En el moment de considerar com s'integren les prioritats expressades a través del portal Participa, es té en compte aquesta diferència.

5. Conclusions

- Pel que fa a la primera consulta (aportacions de propostes per al PIPOL), les propostes realitzades a través del portal Participa han estat escasses, comptant amb una sola proposta. Malgrat això, la participació als seminaris web informatius va ser elevada i hi va haver nombroses intervencions en els espais de debat dels dos seminaris. Possiblement l'especificitat del tema va influir en l'escassetat d'aportacions. La proposta s'ha integrat totalment en els objectius estratègic 2 i 10, respectivament en les mesures 2A ('Impuls de projectes en què la ciutadania realitzi accions per afavorir la conservació i el coneixement dels pol·linitzadors silvestres') i 10D ('Creació de microreserves urbanes de pol·linitzadors').
- En la segona consulta (prioritzacions de l'esborrany de mesures) hi ha hagut una participació molt més alta que en la primera.
 - Totes les mesures de l'AP 2. Espais naturals protegits i hàbitats naturals han estat considerades com a prioritàries, ja que més de la meitat dels participants les han marcat com a tals. Aproximadament el 50% de les mesures dels AP 1. Millora del coneixement, AP 3. Medi productiu agrari i AP 5. Productes fitosanitaris s'indiquen com a prioritàries. Per últim, l'AP 4. Medi urbà, periurbà i infraestructures compta només amb un 20% de les mesures seleccionades com a prioritàries i l'AP 6. Implicació de la societat no en té cap.
 - Quatre mesures més, repartides en els AP 3 (2 mesures), AP 5 (1 mesura) i AP 6 (1 mesura), queden en el límit de ser considerades prioritàries, ja que han estat seleccionades com a tals just pel 50% dels participants.

La integració d'aquestes priorititzacions al PIPOL, juntament amb la que resulta de l'aplicació de criteris tècnics, està en curs de valoració per part de la CIT, l'SPEN i la Secretaria tècnica per a l'elaboració del PIPOL.